07/09/2020

Мирис баба Савастијиног хлеба у Средачкој жупи

После недељне Литургије у Цркви Светог Георгија у Призрену, са парохом призренским јерејем Јованом Радићем кренусмо пут Средачке жупе, која је како рече ,,његова парохија“. Да нас поведе до неких сеоских цркава, са нама је пошао и Млађан Лазаревић. Он је све чешће у засеоку Крајићи, где његови родитељи готово целе године живе у породичној кући. Са њим ту долазе и његова супруга Данијела и њихова деца Мина и Лазар. Мина воли да лето ту проводи са својима, а Лазара, који се родио у новембру прошле године и родитељи су пратећи зов завичаја, довели у Свете Архангеле да га крсти игуман Михајло.

Млађан нас прво води де села Богошевца, села у чијем имену Бог заузима прво место, као што је то некада било и у животима његових становника. Томе нам сведочи црква посвећена Светом Николи у средишњем делу сеоског гробља. Ниска камена црква из 14.века, са касније дограђеном дрвеном припратом прича своју причу. Сваки је камен упио по ко зна колико молитви некадашњих становника овога села, који су живели ту под обронцима Шаре, пратећи и дочекујући своје очеве и синове, који су често одлазили на печалбу у Америку, зарађивали новац и куповали имања, градили куће и цркве. Данас у селу нико не живи. Гробови обрасли травом, и преко спомен обележја који извирују из ње, покушавају да испричају ко ту почива, колико година је у селу живео, какав је био и шта је желео...Последњи мештанин села је отишао негде, а код њега је кључ од цркве, па у цркву нисмо могли. На столу под надстрешницом, у једну подебљу свеску, уписали су Богошевчани своје утиске приликом посете селу. Лепо им је било на дан, два док су ту били заједно, неки после 10, неки после 15 ил 20 година... Били и отишли... Тишина јечи и одбија се од зидова цркве са чијих порталних ниша посматрају светитељи... Дођите опет, шапућу гробови... Дођите опет шапућу замандаљене капије старих сеоских кућа...Откључајте нас опет звече катанци...

Да дођиће, требало би да долазе и да се враћају...И моћи ће, ако не продају сеоску кућу новим власницима, који праве себи викендице са великим терасама с којих се руком може ухватити небо над Богошевцем. Небо у којем се од те руке која није из рода хришћанског, сакрива Бог...

Свештеник затвара дворишну капију. ,,Морамо доћи за пар дана опет, каже, да отворимо цркву и да видимо у каквом је стању.“

Млађан нас води даље кривудавим шумским путем до села Драјчићи. ,,Идите да видите како је лепо моје село“, недавно нам рече Доста, која већ неколико

година помаже у кухињи манастира Свети Архангели.

– Лепо село, а како ли је кад снег напада?- питамо Млађана, јер планинским путевима зими аутобуси не иду, а горе су углавном старачка домаћинства. Од тога српских само неколико. Остало су Муслимани.

– Не знам ни ја како су се организовали последњих година. Сигурно им неки приватник машинама очисти пут – одговара Млађан.

Испред цркве Светог Николе у Драјчићима чека нас тридесет деветогодишњи црквењак Дејан Симић. Он брине о цркви, отвара је верницима и посетиоцима, а њих како нам рече готово да и нема.

Натпис над улазом цркве каже да је ,,подигнута у 13.веку, а пола продужена 1925“ . У цркви старе фреске и иконостас. Над улазним вратима чардак, од лепо украшених греда и дасака, узак, колико да се на њему одмори онај ко жели да се попне на звонару и зазвони. Жали се Дејан, да нема посла, да је у селу мало људи. Живи са старим родитељима од њихове пензије. Он нигде не ради. Отвара цркву само кад звони за празнике или кад се служи опело неком преминулом старом мештанину Драјчића.
Сеоским улицама не срећемо више никог. Стара школа, је некада била пуна ђака, у којој је Дејанов учитељ Тома, држао часове и својом строгошћу и знањем васпитавао ђаке до четвртог разреда, да би од петог, наставили школовање у Средској. Нисмо имали времена да се сретнемо са учитељем Томом, а рече нам Дејан да је још увек у селу. -Ту је у селу, у својој кући, дођићемо до њега следећи пут. Не може се све у једном дану...- пожурује нас Млађан.

У Мушникову нас у порти цркве у народу зване Света Петка дочекује Снежана Славковић. Поздравља оца Јована, и идући ка цркви показује му звонару која треба да се поправи. Она и супруг су претходних дана сређивали цркву.
Очистили смо, оче, колико смо могли, ал треба ту пуно да се уради. Видите у цркви има доста влаге, а и зидови су испуцали у неким деловима – рече.

На једном од очуваних фрагмента фресака угледах загрљене Свете апостоле Петра и Павла. Ретко се тако приказују. По њима је црква у записима сачувана као црква Св. Петра и Павла.

Задржах поглед на старим дрвеним сандуцима поређаним поред зида, са којих су се шаре давно избрисале. Сећам се да је и моја баба имала један такав сандук у својој соби. Причала је да га је као невеста донела из

родитељског дома и у њему своје свадбено рухо.

– У овим сандуцима су се некада чували дарови које су верници доносили Светој Петки у току године. Сад нема људи, нема дарова… празни су – каже Снежана.
Излазимо из цркве и она уздишући показује дебело стабло заветног храста.

– Чини ми се да му корени иду испод цркве. Не знам да ли сам у праву, али волела бих да поред њега посејемо други, млад и да он расте. Па кад овај због старости иструне, да млад настави да расте на истом месту – наставља Снежана која је како рече од недавно преузела кључ од цркве и наставила породичну традицију. Њена баба, Драга Илић је до своје смрти бринула о цркви, а умрла је у стотој години.

Са жељом да сазнам нешто више о животу у Мушникову некад, полазим за Снежаном. Рече да је ту у кући на неких педесетак метара удаљеној од цркве Свете Петке, са мужем и старим родитељима.

Улазим за њом у кућни вајат из којег су врата водила у још две собе. Кроз отворена врата једне од њих, угледасмо Снежаниног оца који је напунио 99 година. Лежао је у постељи и није реаговао на Снежанино дозивање.

– Слабо чује, а и често губи свест о времену и простору-казује Снежана. А некад је могао да исприча све о селу, људима, животу…
Кроз врата, застакљена на горњој половини, уђосмо у двориште иза куће. Окруживале су га помоћне зграде од ћерпића и плетени амбари, какве је некада имало свако сеоско домаћинство. На троношцу крај шпорета затекосмо Снежанину мајку, Савастију Недељковић.

– Мамо, имамо госте – викну Снежана са врата. Очи старице се зацаклише, а на лицу се појави осмех. Покрену се на столици, желећи да устане, ал јој ја приђох видевши да хоће да се поздравимо. Приђох да јој целивам руку, како се код нас у Метохији поздравља са старијима, а она ме загрли. Топлина загрљаја деведесетдвогодишње старице коју први пут у животу видим, учини да осетим да сам код најрођенијих.

Из отворене рерне старог шпорета ширио се мирис домаћег хлеба. У великој тепсији, све један до другог, готово идентични, пекли су се колачићи од хлебног теста. Снежана, проверавајући, на захтев мајке, да ли су печени ,,кравајчићи“, казује ми да месе хлеб од интегралног брашна.

– Здрав је и прија нам.

За разлику од нас две, обучене у танку летњу гардеробу, баба Савастија је била у џемперу, а преко сукње је имала дебелу кецељу.

– Она је новинар, дошла је да јој причаш о Мушникову некад – представи ме Снежана.

– О што да ги кажувам, све сам забраила, не знам ни коа сам – рече баба Савастија, али чим седох поред ње, она поче да прича, не одступајући од свог сречанског говора.
– Стара сам, и ја и он – рече показујући руком на собу у којој је њен супруг лежао у кревету. – Муке мучет деца ос нас. Овде не можемо сами, а они не можат ос нас нигде. Да се разболимо нема лекови, и тако у лето смо овде, у зима отинемо тамо код деца. И нема народ наш у село, можда само дваес душе. Све се растуцало куд кои, мили мои. А пре било много лепо. Пуно село народ. Све смо имале и имање и кућа. Ова кућа направи деда, он бив Американац. Тамо ишо да работа и овде кућа напрајив. Имало се, али се и работало. Смо држале краву, овце смо држале, коња... А њиве на све стране око Мушниково. Смо вршиле, смо жњеле пшеница... А за празнике смо ишли у црква наша, за Петковдан ту у Света Петка и доле у Свети Никола за Никољдан. За Госпођиндан смо ишли у Срецка. А за Велигдан крсти се носиле по цело село. Мој муж до пре две године по цело село заодив. Прво у ова наша црква Света Петка, па около до цркве Свети Никола, па јопе на други крај око село и назад у ова наша црква. Прво поп да служи, да заоди око црква, а после да се зберет за јен астал, ће се попије по коа ракија, ће се донесе и нешто за мезе. За Божић се носило коштањи и пихтије и се кувала ракија. Сви смо ишле. Е сад не могу да идем нигде. Ноге ме болет, ћерка иде у црква, она највише се мољет за нас у Света Петка.

У Мушниково је постојао и лазарички обичај, али баба Савастија никад није ,,играла,, Лазарице:

– Ја несам никад играла, а девојчики сам ги праила. А имало и Лазар и Лазарче... све лепо било...

Осим Снежане, баба Савастија је подигла још четворо деце.

– Први муж ми умрев, у војска бив, се разболев и умрев, па сам се удала за други који имав два сина ос прву жену. И ја што сам родила две ћерке и сина. Имам унучики и праунучики, не знам колико, несам бројала, а јуче ми се

родив и један чукунунук…
Кад пођох из куће, баба Савастија ме испрати речима: – Дођи још кои пут! Да пијемо каве!

Ако Бог да, рекох да попијемо кафу за коју данас нисмо имале времена. И продужих низ пут до друге цркве у Мушникову, посвећене Светом Николи.

Са црквењаком Веском су ме чекали Млађан и о. Јован. Веско нам откључа цркву, за коју рече да је подигнута одмах после Косовског боја. На иконостасу угледах окачену икону на којој је Свети Сава приказан како благосиља Српчад. А Српчад у сречанској ношњи…

,,Дај Боже!“ прошаптах. Млађан, који је стајао крај мене ме погледа и упита шта рекох.

– Дај Боже да опет Свети Сава благосиља мале Сречане који ће се овде окупљати као некад! -рекох показујући руком ка икони.

Са том жељом изађосмо из цркве. Сунце је полако залазило иза сречанских шума. Кренусмо ка Призрену. Осталим светињама Средачке жупе дођићемо у походе неки други дан. Надамо се да ће имати ко да нас дочека.

Са собом понесох мирис баба Савастијиног хлеба. Имала сам осећај да се

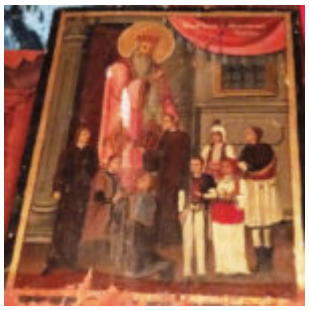

СВЕТИ – НИКОЛА

mitropolija.com